

Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi

Dergi Web sayfası: <http://dergipark.gov.tr/usakead>

EĞİTİM YÖNETİMİ ARAŞTIRMALARINDA GÖMÜLÜ TEORİ DESENİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION FOR THE USAGE OF GROUNDED THEORY DESIGN IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION

Niyazi CAN*, Beyza HİMMETOĞLU**

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, niyazican@ksu.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-4373-0719

** beyzahimmetoglu@anadolu.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0757-232X

Gönderilme Tarihi: 9 Kasım 2021

Yayınlanma Tarihi: 30 Aralık 2021

Özet: Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan gömülü teori deseninin felsefi arka planı ile ön plana çıkan özellikleri incelenerek eğitim yönetimi alanındaki kullanımına yönelik bir bakış açısı geliştirmek amaçlanmıştır. Olgu ve olaylara doğrudan deneyimleyenlerin gözünden anlam verme olanağı sunan gömülü teori, pek çok kavram ve kuramın da kendi bağlamı içinde, mevcut disiplin çerçevesinde yeniden tanımlanmasına veya oluşturulmasına aracılık etmektedir. Disiplinler arası pek çok bilim dalının olduğu gibi eğitim yönetimi alanının da kendi kavram ve kuramlarının geliştirilmesine gereksinim duyduğu gerçeği, bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda eğitim yönetimi alanın kendine özgü kuramlarının ortaya koyulmasına katkıda bulunacak gömülü teorinin eğitim yönetimi alanındaki kullanılabilirlik durumu incelenmeye değer görülmüştür. Araştırma kapsamında öncelikle gömülü teori deseni ve özellikleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ardından gömülü teorinin eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmalarda kullanılabilirliğine ilişkin kuramsal bir tartışma yürütülmüştür. Gömülü teori deseninin, eğitim yönetimi alanında kullanımı, geçmişten geleceğe uzanan bir bakış açısıyla, alanın yöntem bilimsel gelişimi dikkate alınarak tartışılmıştır. Araştırma sonucunda gömülü teori deseninin, eğitim yönetimi alanında kuram ve uygulama bütünlüğünün sağlanması ve alana özgü bir bilgi temeli oluşturulması sorunlarının her ikisi için de önemli çözümler sağlayacak bir araştırma deseni olduğu belirlenmiştir. Ayrıca gömülü teori

desenin, sosyal olgu ve olayların zamanla nasıl değiştiğine yönelik süreci açıklamaya yardımcı olarak eğitim yönetimi alanına katkı sağlayabileceği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Gömülü teori, eğitim yönetimi, nitel araştırma.

Abstract: The main aim of this study is to scrutinize the use of grounded theory design, one of qualitative research designs, in the field of educational administration. While doing that, the study also examines the philosophical foundations and prominent features of this design. Starting point of this research is the fact that the field of educational administration needs to develop its own concepts and theories as many other interdisciplinary research fields. In this regard, this study finds examining the usage of grounded theory design which can contribute to the field of educational administration to develop distinctive theories. To do such an examination, firstly some necessary information is given about the philosophical background, historical development and crucial features of grounded theory. Then, the field of educational administration is reviewed in terms of methodology from past to the present and then the present and future usage of grounded theory in the field of educational administration is discussed in this study. As result of this study, discussion section of this study emphasizes the assertion that usage of grounded theory design in the field of educational administration could help to solve the most commonly mentioned problems of the field which are the theory-practice gap and lack of knowledge base. Besides, it was concluded that grounded theory design which is especially suggested to examine how social facts and events change could contribute to field of educational administration.

Keywords: Grounded theory, educational administration, qualitative research.

Giriş

Nitel araştırmalar, incelenen olguyu katılımcıların deneyimlerine, anlamlandırmalarına ve yorumlamalarına dayalı olarak ele alan, bu olgu ve olayı kendi bağlamı ve bütünlüğü içinde ortaya koymaya yönelik çalışmalardır (Merriam ve Tisdell, 2016). Nitel yöntemleri kullanan araştırmacılar olgu ve olayları kendi doğasında anlamlandırmaya çalışırlar. Bu olgu ve olaylara yönelik, deneyimleyenlerin yorumlarına dayalı anlam örüntüleri ortaya çıkarmayı amaçlarlar (Denzin ve Lincoln, 2005). Bitsch (2005) nitel araştırmaların kullanıldığı alanları dört başlık altında özetlemektedir. Bunlar; yeni veya çok iyi araştırılmamış konuların tanımlanması ve yorumlanması, teori oluşturma, geliştirme veya doğrulama, değerlendirme, politika önerme veya eylem araştırması yürütme ile geleceğin konularına yönelik araştırmalar yürütmedir. Araştırmacı, araştırdığı problemin bu alanlardan herhangi birine uygun olduğunu belirlediği takdirde probleme uygun yöntem olarak nitel yöntemleri tercih etmelidir. Gerçekliğin yalnızca sayısal ve nesnel yaklaşımlara dayalı olarak inşa edilebileceği önyargısı ile davranmak alet çantasından yanlış aleti seçerek elindeki işi yapmaya çalışan bir tamircinin durumuna benzetilebilir. Çekiçle yapılacak işi tornavidayla yapmak verimlilik ve etkililik açısından olumsuz sonuçlar doğuracaktır (Jones, 2009). Araştırmanın amacına uygun olduğuna karar

verilmesi ile nitel araştırma yöntemlerinin tercih edilmesinin ardından araştırmacının, hangi nitel yöntemi kullanarak araştırmasını desenleyeceğini belirlemesi gerekmektedir. Çünkü nitel araştırma, pek çok farklı yöntemi ve tekniği içinde barındıran şemsiye bir kavram olarak kullanılmaktadır (Van Maanen, 1979). Nitel araştırma kapsamı içerisinde yer alan desenler arasında fenomenoloji, anlatı araştırması, etnografya, etnomotodoloji, eylem araştırması, durum çalışması ve gömülü teori gibi farklı desenler yer almaktadır (Bitsch, 2005; Saban ve Ersoy, 2016). Bu desenlerin nitel araştırma kapsamında ele alınmasının nedeni, temel düzeyde onları nicel gelenekten ayıran özellikleri paylaşımlarıdır. Bu özellikler içerisinde; olgu ve olayları bütüncül bir bakış açısı ile doğal ortamında ele alma, tümevarımcı analiz, esneklik, yaratıcılık, katılımcıların oluşturdukları anlamlara öncelik verme gibi nitel araştırmaları tanımlamaya yardımcı genel özellikler yer almaktadır (Bogdan ve Biklen, 2005; Patton, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırma desenleri genel düzeyde benzer özellikleri paylaşımlarına karşın her biri, temelde araştırmacının amacı olmak üzere katılımcıları, veri toplama ve analiz süreçlerindeki farklılıklar ile birbirinden ayrılmaktadır.

Patton (2014) nitel araştırmaların özellikle teori geliştirmede oldukça etkili olduğunu belirtmektedir. Nitel araştırma desenlerinden biri olan gömülü teori de araştırmacının amacına uygun olarak bireylerin yaşantılarına dayalı biçimde olgulara yükledikleri anlamları keşfederek teori geliştirmeyi amaçlayan bir desendir (Özden, 2016). Gömülü teori deseni alanyazında kuram oluşturma, temellendirilmiş kuram veya alt teori gibi farklı isimlerle adlandırılmaktadır (İlgar ve İlgar, 2013). Gömülü teori, sistematik bir şekilde toplanan ve analiz edilen verilere dayalı olarak işleyen tümevarımcı bir teori geliştirme süreci olarak nitelendirilmektedir (Bitsch, 2005). Gömülü teori deseni ile ortaya konulan teori, katılımcıların söylem ve eylemlerinde gömüldür ve araştırmacının görevi bunları anlamlı bir ilişkiler bütünü şeklinde sunmaktır (Goulding, 2002). Böylece araştırmacılara, olgu ve olaylara doğrudan deneyimlerin gözünden anlam verme olanağı sunan gömülü teori, pek çok kavram ve kuramın da kendi bağlamı içinde, mevcut disiplin çerçevesinde yeniden tanımlanmasına veya oluşturulmasına aracılık etmektedir. Bu durumun disiplinleri birbirinden bağımsız hale getirmekten ziyade her disiplinin kavram ve olgulara kendi bağlamında yüklediği anlamların çerçevesinin daha net çizilmesini sağlayarak disiplinler arası çalışmaların anlam karmaşasından uzak bir şekilde işe koşulmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Disiplinler arası pek çok bilim dalının olduğu gibi eğitim yönetimi alanının da kendi kavram ve kuramlarının geliştirilmesine gereksinim duyduğu gerçeği, bu araştırmacının çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda eğitim yönetimi alanının kendine özgü kuramlarının ortaya koyulmasına katkıda bulunacak gömülü teorinin eğitim yönetimi alanındaki kullanılabilirlik durumu incelenmeye değer görülmüştür. Böyle bir incelemenin yapılabilmesi için öncelikle gömülü teori ve özellikleri ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Daha sonra eğitim yönetiminde gömülü teori araştırmalarına ilişkin örnekler sunulularak, gömülü teorinin eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmalarda kullanılabilirliğine ilişkin öneriler sunulmuştur.

Gömülü Teori Deseni ve Özellikleri

Gömülü teoride temel amaç, incelenen olguya yönelik kapsayıcı bir teori ortaya koymak olduğundan araştırmada mevcut teorik çerçeveden hareket eden bir yol izlenmesi tercih edilmemektedir (Patton, 2014). Bir olguyu veya o olguya ilişkin süreci deneyimleyenlerin gözünden anlamlandırmayı amaçlayan gömülü teori sürecinde araştırmacının izlediği yolu Creswell (2007) şu şekilde özetlemektedir: Araştırmacı ilk olarak görüşme verileri toplar ve

çalışma alanında etkin bir şekilde zaman geçirir. Ardından topladığı verilerden kategoriler oluşturur ve bu kategorileri birbirine bağlar. Son olarak da teorik önermeler yazar veya ortaya çıkan teorinin görsel bir temsilini sunar. Bu süreç her ne kadar genel bir nitel araştırma süreci gibi görünse de son aşamasında teori ortaya koymaya yönelik yapılan vurgu, bu deseni, diğer nitel araştırma desenlerinden ayıran temel bir özellik olarak ele alınmalıdır.

Gömülü teori desenini, diğer nitel araştırma desenlerinden ayıran birtakım özellikler bulunmaktadır. Bunlardan biri ve öncelikli olanı, desenin odak noktasının, mevcut teori veya hipotezleri test etmek değil, incelenen konuya ilişkin yeni teoriler geliştirmek olmasıdır (Martin ve Turner, 1986). Gömülü teori deseninin bu temel özelliği ile ilintili diğer bir özellik ise geliştirilen teorinin verilerden elde edilmiş olmasıdır (Corbin ve Strauss, 2008; Glaser ve Strauss, 2017). Araştırmacının verilere sıkı sıkıya bağlı hareket etmesi gerekliliği, önyargılarından arınmış, açık bir zihinle araştırmasını yürütmesi anlamına gelmektedir (Martin ve Turner, 1986). Nitel araştırmaların diğer türleri için de geçerli olan, araştırmacının önyargılarından arınmış olması yönündeki gereklilik, gml teori deseninde çok daha önemli bir şekilde vurgulanmakta ve gerekirse araştırmacının teori şekillenmeye başlayana kadar ilgili alanyazını incelemeyi ertelemesi anlamına gelebilmektedir (Suddaby, 2006). Bu durumun ortaya çıkardığı önemli bir sonuç ise alanyazın taramasının gml teori için temel aşamalardan biri olmamasıdır (Bitsch, 2005). Sürecin hemen hemen her evresinde yer alan esneklik çalışmaya başlamadan alanyazın taraması yapılıp yapılmayacağı konusunda da kendini göstermekle birlikte önyargılar oluşturabilecek veya yaratıcılığı engelleyebilecek durumlarda alanyazın taramasının ertelenmesinin daha uygun olduğu söylenebilir.

Gömülü teori deseninde teori geliştirme süreci, eş zamanlı olarak devam eden veri toplama ve veri analizi ile başlamaktadır. Bu aşama, gml teori desenin diğer nitel araştırma desenlerinden farklılaştıran önemli özelliklerden birini oluşturmaktadır. Araştırmacı, veri toplamaya başladığı anda analize de başlamaktadır. Veri toplama süreci ile veri analizinin eş zamanlı devam etmesinin gml teori desenine yüksek düzeyde esneklik kazandırdığı grlmektedir. Sürekli karşılaştırmalı analiz yöntemi olarak anılan bu süreç, gml teori deseninin kodlama yöntemi olarak nitelendirilmiştir (Glaser, 1992). Pozitivist gelenekte yer alan veri toplama ve veri analizi süreçlerinin birbirinden net bir şekilde ayrılması beklentisi ile çelişen sürekli karşılaştırmalı analiz yöntemi, temelde veri toplama ile veri analizinin birlikte geerleşmesini ifade etmektedir (Suddaby, 2006). Bu yöntemde araştırmacı, analiz yaparken ortaya çıkan kavram veya olayları benzerlik ve farklılıkları görmek için diğerleriyle karşılaştırarak incelemektedir (Bitsch, 2005; Locke, 2001). Bu yöntem aynı zamanda teorinin gelişimi sürecinde araştırmacının daha sonraki veri toplama sürecinde değişiklikler ve düzenlemeler yapmasına da yardımcı olacak bir yöntem olarak değerlendirilebilir.

Gömülü teori deseninin kullanıldığı bir araştırmada, araştırmacının, sürecin başından itibaren yapması gerekenlerden biri, hatırlatıcı notlar tutmaktır. Bu hatırlatıcı notlar, araştırmacının yaptığı gözlem ve görüşmelere ilişkin yansıtıcı düşünceleri olarak değerlendirilebilir. Hatırlatıcı notlar; araştırmacının kendine yönelik eleştirileri, felsefi sorgulamaları, katılımcılara ilişkin düşünceleri veya veri toplama aracına yönelik düzenleme ve dönütleri içerebileceği gibi sürecin değerlendirilmesine ve önemli kavram ve bileşenlerin ileride hatırlanmasına yardımcı olacak notlar da içerebilir (zden, 2016). Kodların oluşturulması aşamasında bu hatırlatıcı notlar, kodlar arası ilişkileri görmede araştırmacıya yardımcı olabilir (Strauss, 1987). Araştırmacının, analiz süreci boyunca oluşturduğu kavram, kod, hipotez veya ilişkilerin en baştan sona kadar izini sürebilmesi için de hatırlatıcı notlar ile oluşturduğu bir sisteme gereksinimi vardır (Corbin ve Strauss, 1990). Hatırlatıcı notlar bu sayede gml teori

deseninde analiz sürecinin temel bir özelliği olan sürekli karşılaştırma yönteminin uygulanışını da kolaylaştırabilecektir.

Sürekli karşılaştırmalı analiz yöntemi ve hatırlatıcı bilgi notları, gömülü teori deseninin uygulanması sürecinde başvurulan özellikler veya araçlar arasında ele alınmaktadır. Bunlara ek olarak gömülü teori deseni özelinde incelenen diğer özellikler arasında; teorik örnekleme, teorik duyarlık ve teorik doygunluk yer almaktadır. *Teorik örnekleme*, örneklemin analiz sürecinde ortaya çıktığı örnekleme türüdür. Araştırmacı, belirlediği araştırma problemine dayalı olarak veri toplamaya ve topladığı verileri analiz etmeye başlar. Bu analizler, daha sonraki süreçte kimlerden veri toplanacağına karar vermede kullanılır. Örnekleme, ortaya çıkan teoriye göre süreç içinde şekillenmektedir (Glaser ve Strauss, 2017). Teorik örneklemede araştırmacı öncelikle birbirine benzer nitelikli durumları örnekleme dahil ederek teorinin temel kavramlarını oluşturma yoluna gitmektedir. Daha sonraki süreçte ise araştırmacı gelişmekte olan teoriyi test edebilmek adına örnekleminde çeşitlilik oluşturmaya çalışmaktadır (Ilgar ve Ilgar, 2013). *Teorik duyarlık*, araştırmacının, verileri, araştırmanın amacına göre anlamlandırabilme, ortaya çıkacak teoriye katkıda bulunacak olan verileri olmayanlardan ayırt edebilme yeterliklerini ifade etmektedir (Corbin ve Strauss, 2008; Locke, 2001). Bu kavram, araştırmacının konu alanına yönelik bilgisi veya deneyimlerine bağlı olarak veri yığınlarının içindeki ilgili değişkenleri ve bunlar arasındaki ilişkileri algılayabilme yeterliği ile ilişkilidir (Engward, 2013; Locke, 2001). *Teorik doygunluk* ise elde edilen yeni verilerin, artık teorik modele herhangi bir katkısının olmadığı, kategorilerin içerikleri, özellikleri veya kategoriler arası ilişkilere herhangi bir farklılık getirmediği düzeyi belirtmektedir (Locke, 2001). Gömülü teori deseninin uygulama sürecini somutlaştıran sürekli karşılaştırmalı analiz yöntemi, teorik örnekleme, teorik duyarlık veya teorik doygunluk gibi özelliklerin aynı zamanda birbirlerini tamamlayan süreçler olduğunu da söylemek olanaklıdır. Örneğin; teorik doygunluğa ulaşılması, aynı zamanda örneklemin yeterli olduğu anlamına da gelmektedir. Sürekli karşılaştırmalı analiz de araştırmacının teorik duyarlılığının artmasına katkı sağlayabileceği gibi örneklemin şekillenmesinde de önemli bir araç olarak nitelendirilebilir.

Gömülü Teori Desenine Yönelik Yaklaşımlar

Gömülü teori desenini tanıtan ilk çalışma Glaser ve Strauss (1967) tarafından yayınlanan *The Discovery of Grounded Theory* isimli kitaptır (Özden, 2016). Deneysel verilerden teori geliştirme sürecini açıklayan bu kitabın, sosyal bilimlerde nitel araştırmaların meşruiyet kazanmasında çok önemli katkıları olmuştur (Thomas ve James, 2006). Gömülü teori deseninin Glaser ve Strauss (1967) tarafından tanıtılmasının ardından geçen süreçte bu desene yönelik farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu durumun önemli bir nedeni, Glaser ve Strauss'un araştırma geleneği bakımından farklı köklerden gelmeleridir. Glaser, bu süreçten sonra gömülü teori desenini daha pozitivist bir yaklaşımla ele almıştır. Bu durumun bir sonucu olarak Glaser'ın gelişen gömülü teori olarak adlandırılan (Özden, 2016) yaklaşımı, tarafsız deneysellik ve titiz bir kodlama süreci ile daha çok nicel araştırmalara yaklaşan bir yapıya bürünmüştür (Charmaz, 2006). Strauss ise daha sonraki yıllarda Corbin ile birlikte yaptığı çalışmalarda (Corbin ve Strauss, 1990; Strauss ve Corbin, 1990) gömülü teori desenini daha yorumlayıcı bir bakış açısıyla ele almıştır. Glaser (1992)'ın gelişen gömülü teori yaklaşımı ile Strauss ve Corbin (1990)'ın sistematik gömülü teori yaklaşımı klasik gömülü teori kapsamında ele alınmaktadır (Özden, 2016). Bu yaklaşımların her ikisi de sürekli karşılaştırmalı analiz, hatırlatıcı bilgi notları ve teorik örnekleme gibi araçları kullanmaktadır. Her iki yaklaşımın da gömülü teori araştırmalarında; veri toplama, kodlama, karşılaştırma, kategorileştirme, teorik

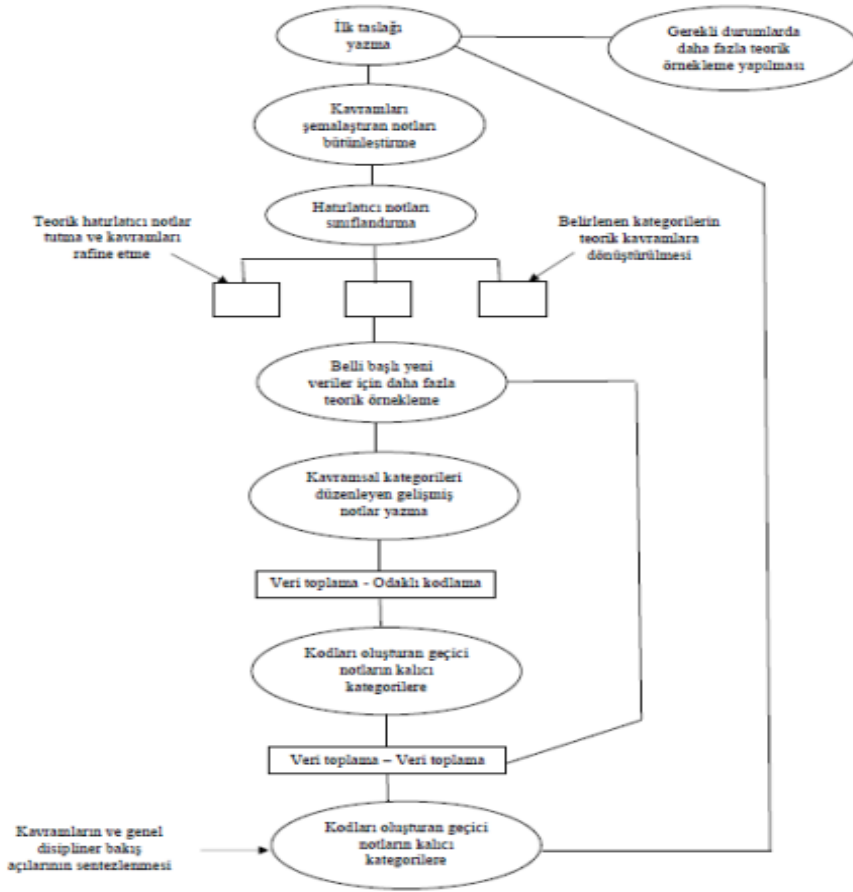
örnekleme, hatırlatıcı bilgi notları tutma, çekirdek kategori belirleme ve teori geliştirme şeklinde ilerleyen bir süreci vurguladığı görülmektedir (Walker ve Mayrick, 2006). Yüzeysel olarak iki yaklaşım bu benzer niteliklere sahip olmakla birlikte her iki yaklaşımın gerçekliğe, gerçekliğin oluşumuna ve araştırma sürecinde araştırmacının rolüne ilişkin bakış açılarının farklılaştığı söylenebilir.

Glaser (1992)'in gömülü teori yaklaşımı ile Strauss ve Corbin (1990)'in gömülü teori yaklaşımlarına dayalı olarak geliştirilen farklı gömülü teori yaklaşımlarına da farklı rastlamak olanaklıdır. Bunlar arasında alanyazında en fazla yer verilen Charmaz (2006)'ın oluşturmacı gömülü teori yaklaşımıdır. Gömülü teori desenini, sembolik etkileşimli bir yaklaşımla ele alan Charmaz (2006) gerçekliğin, araştırmacı tarafından nesnel bir şekilde ortaya çıkarıldığı görüşüne karşı çıkmaktadır. Charmaz (2006)'a göre araştırmacıların oluşturduğu gömülü teoriler, onların deneyimlerinden, katılımcılarla olan etkileşimlerinden, bakış açılarından ve araştırma sürecindeki uygulamalarından etkilenmektedir. Teorik önermeler, incelenen dünyanın nesnel bir temsili değil, yorumlayıcı bir şekilde oluşturulan portreleridir. Oluşturmacı gömülü teori deseni, veri toplama sürecinde farklı farklı yöntemlerin işe koşulabileceğini savunur. Önemli olan, olabileğince zengin ve derin veri toplamaktır. Kodlama sürecini ise satır satır yapılan başlangıç kodlaması ile verilerin sınıflandırılıp sentezlenmesine olanak sağlayan odaklı kodlama olarak ikiye ayırmaktadır (Charmaz, 2006, s.11). Yaklaşımın önemli bir özelliği de araştırmacıya her aşamada büyük oranda esneklik tanınmasıdır (Charmaz, 2006). Buna örnek olarak klasik gömülü teori yaklaşımlarında analiz sonrasına ertelenen alanyazın taramasına gerekli görüldüğünde veri toplama ve analiz sürecinden önce de başlanabileceğini belirtmesi verilebilir (Charmaz, 2006). Charmaz (2006)'a göre gömülü teori deseninin kullanıldığı bir araştırmada süreç Şekil 1.de verilen şekilde ilerlemektedir.

Şekil 1.de görüldüğü gibi oluşturmacı gömülü teori deseninde temel süreç eş zamanlı birlikte devam eden veri toplama ve kodlama üzerine kuruludur. Teorik örnekleme süreci, teorik doyuma ulaşıncaya kadar devam etmektedir. Gömülü teori desenine yönelik farklı bakış açıları bulunmakla birlikte desenin genel amaç ve özellikleri konusunda bu yaklaşımların benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Buna göre veri toplama ve analiz sürecinde ortaya çıkan farklılıklara geçmeden önce gömülü teori desenini, diğer araştırma desenlerinden ayıran özellikleri betimlemekte yarar görülmektedir.

Eğitim Yönetimi Araştırmalarında Gömülü Teori Çalışmaları ve Kullanılabilirliği

Eğitim yönetimi, bir çalışma alanı olarak örgüt ve yönetim alanyazının genel düzeyde kamu yönetimine, daha özel düzeyde ise eğitim sistemi içinde yer alan örgütlerin yönetimine uyarlanması ile ortaya çıkmıştır (Bursalıoğlu, 2010; Kaya, 1999). Ancak eğitim örgütlerinin kendine özgü özellikleri, bu örgütlerin yönetiminin de kendine özgü bir nitelikte olmasını sağlamış ve eğitim yönetiminin, bağımsız bir bilim dalı olarak gelişmesine aracılık etmiştir. Bu süreç, eğitim yönetimi alanında yapılan bilimsel çalışmalar ile olanaklı hale gelmiştir. Bilimsel çalışmalar ise belirli bir paradigma çerçevesinde gelişen bilimsel yöntem ve tekniklerin kullanılması ile gerçekleşmektedir. Bu kapsamda eğitim yönetiminin bir bilim dalı olarak incelenmesi, alanın tarihsel gelişimi içerisinde etkili olan yönetsel bakış açıları ile uygulamaların göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Ayrıca eğitim yönetimi çalışmalarının bugünkü durumunu değerlendirmek ve bir araştırma deseninin, bu alandaki

Şekil 1. Charmaz'ın gömülü teori deseni süreci (Charmaz, 2006)

uygulanma durumuna ilişkin yorum yapabilmek için eğitim yönetimi alanının tarihsel gelişimini incelemekte de yarar görülmektedir.

Eğitim yönetimi alanının bilimselleşme sürecini Amerika Birleşik Devletleri'nde okul yöneticisi yetiştirmek üzere ortaya çıkan akademik yapılanmalara dayandırmak olanaklıdır. Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi ve rollerine hazırlanmalarına odaklanan bu ilk dönemler, genelde deneyim ve gözlemlerin paylaşılması veya test edilmemiş görüş ve önerilerin sunulması şeklinde bir seyir izlemiştir. Ancak eğitim yönetiminde bağımsız bir bilim dalı olarak bilimsel bilgi üretiminin, 1950'lerden sonra hız kazandığı görülmektedir (Balci, 2008; Gedikoğlu, 1997; Oplatka, 2009). Bunun nedeni, eğitim yönetimi alanının özgürleşme süreci ve kendine özgü kuramlar oluşturma çabasının bu dönemlerde başlamış olmasıdır. Bu sürecin temelini ise "kuram hareketi" adı verilen ve mevcut yönetim kuramlarından yola çıkarak uygulamadaki örnekleri incelemek yerine eğitim yönetimi alanını uygulamalı bir çalışma alanı haline getirmek gerektiğini savunan akıma dayandırmak olanaklıdır (Beycioğlu ve Dönmez, 2006;

Glass vd., 2004). Kuram hareketinde temel amaç, evrensel ilkeler içeren bir eğitim yönetimi kuramı ortaya çıkarmaktır (English, 2008; Glass vd., 2004). Eğitim yönetiminin kendine özgü bir kuramsal arka plana sahip olmasında ve böylelikle bağımsız bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasında bu hareketin önemli etkileri olduğu söylenebilir.

Kuram hareketi, Viyana çevresinin etkisi ile birlikte eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmaların pozitivist paradigma çerçevesinde şekillendiği bir dönem olarak anılmaktadır (English, 2002). Pozitivizm, doğa bilimlerinin yaklaşımlarını temel almaktadır (Koçak, 2009). Bilinebilir olanın sadece olgular olduğunu varsaymakta; yalnızca metafizik ve dinsel ögelerden arınmış duyu organlarıyla algılanabilen gerçekliklerin varlığını kabul etmektedir. Temel olarak gözlem ve deney yoluyla olgular ve nesnelere hakkında elde edilen bilgilerin sayısallaştırılabileceğini ve genellenebileceğini savunmaktadır (Özlem, Ökçesiz ve Arın, 2002). Buna göre pozitivist paradigmanın etkisi, eğitim yönetimi çalışmalarının yöntemsel açıdan nicel araştırma geleneği içerisinde yer alan desenler ile gerçekleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Pozitivizmin temellerinden birini oluşturan genelleyciliğin etkisi, kuram hareketinin “yönetim, tüm örgütlere uygulanabilecek kapsayıcı bir kavramdır” (Culbertson, 1983) şeklinde ifade edilen bir ilkesinde açıkça görülebilmektedir. Bu ilkenin, bir yandan pozitivism ile örtüşürken diğer yandan, örgütleri rasyonel-teknik sistemler olarak ele alan klasik yönetim anlayışına uygun bir bakış açısını da yansıttığını söylemek olanaklıdır.

Eğitim yönetimi alanına değerlerden arınmış ve genellenebilir kuramlar kazandırmayı hedefleyen kuram hareketi kendisinden bekleneni karşılayamamış ve özellikle 70’li yıllardan sonra Amerikan pozitivism geleneği dışından gelen araştırmacıların eleştirilerine maruz kalmıştır (Balcı, 2008; Beycioğlu ve Dönmez, 2006; English, 2002). Bu eleştirilerin gelişmesini; eğitim yönetimi çalışmalarında pozitivism geleneğinin hâkim olmasında etkili olan bilimsel yönetim yaklaşımının gerek genel düzeyde yönetim alanında, gerekse eğitim ve okul yönetimi alanlarındaki yerinin sarsılmasıyla ilişkilendirmek olanaklıdır. Bu savı desteklediği düşünölen gelişmelerden biri, eğitim yönetimi çalışmalarında pozitivist paradigmaya ilk karşı çıkan isim olarak anılan Greenfield’in eleştirilerinde açıkça görülebilmektedir (Greenfield ve Ribbins, 1993). Taylorizm ile pozitif bilim arasındaki ilişkiyi temel alan bu eleştiriler, eğitim yönetiminin, kendine özgü özellikleri nedeniyle rasyonel-teknik örgüt teorilerine dayalı olarak incelenemeyeceğini savunmaktadır (English, 2002, s.120). Aynı zamanda bu eleştirilerde, eğitim yönetimi araştırmalarının uygulama ile arasındaki kopukluğun giderilmesi için özne bakış açılarının dikkate alınması gerektiğine vurgu yapılmaktadır (Greenfield, 1986).

Kuram hareketinin, pozitivismin bir uzantısı olarak kullandığı sayısallaştırma ve genelleştirme odaklı nicel yöntemlere yönelttiği eleştiriler, alanda yorumsayıcı paradigma çerçevesinde gelişen nitel çalışmaların ön plana çıkmasına zemin hazırlamıştır (Şişman, 1998). Yorumsamacı yaklaşım ‘öznellik-nesnellik’ konusuna getirdiği bakış açısıyla pozitivismi eleştirmektedir. Yorumsamacı paradigma gerçekliğin özne olduğunu ve kişiden kişiye değiştirdiğini savunmaktadır. İnsanı konu edinen bilimlerin pozitivismin varsayımlarına bağlı olarak inceleme yapamayacağı, insanı anlamının onun içinde bulunduğu zamanı, durumu, ortamı ve etrafındaki tüm etkenleri anlamaya bağlı bulunduğu ve bu nedenle bir insan için geçerli olanın başka bir insan için geçerli olamayacağını savunarak pozitivismi eleştirmektedir (Scotland, 2012). Yorumsamacı paradigmanın, pozitivismine getirdiği bu eleştirilerin, Greenfield ve onu takip eden Hodgkinson ve Bates gibi araştırmacıların (English, 2002; Hyung, 2001), eğitim yönetiminde kuram hareketine getirdikleri eleştiriler ile benzer özellikler taşıdığı söylenebilir. Değerlerden arınık bir bilim anlayışının eğitim yönetimi için uygulamadan

kopuk ve soyut açıklamalar getireceğine değinen bu eleştiriler, eğitim yönetimi alanında nicel çalışmalar yerine yavaş yavaş nitel çalışmaların ağırlık kazanmasına neden olmuştur.

Eğitim yönetimi alanında 1950'lerde başlayan hareketliliğin temelinde eğitim yönetiminin bağımsız bir çalışma alanı olarak tanımlanması ve eğitim yönetimi için bağımsız bir bilgi temeli oluşturulması gibi amaçlar yer almaktadır. Her ne kadar yoğun eleştirilere maruz kalsa ve hedeflenen kuramsal temeli sağlayamadığı görölse de eğitim yönetiminin bağımsız bir çalışma disiplini olarak meşrulaşması sürecinde kuram hareketinin yadsınamaz katkıları olduğu kabul edilmektedir (Evers ve Lakomski, 2012; Oplatka, 2009). Greenfield'in öncülüğünü yaptığı ve eğitim örgütlerinin kendine özgü özellikleri nedeniyle eğitim yönetiminin ayrı bir çalışma alanı olmasını gerektiğini savunan düşünce ise eğitim yönetimin özgürleşmesi yolunda önemli adımların atılması ile birlikte okulların, kendi iç ve dış dinamikleri çerçevesinde incelenip, değer odaklı çözümler ile desteklenmesine katkı sağlamıştır. Bu nedenlerle pek çok ülkede eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmalarda 1970'lerden sonra nitel desenlerin ön plana çıktığı görölmektedir (Hallinger ve Chen, 2015; Murphy, Vriesenga ve Storey, 2007). Ancak yapılan araştırmalar, eğitim yönetimi alanının yoğun bir şekilde ilgi gördüğu ülkelerden biri olan Türkiye için durumun farklı olduğuna işaret etmektedir. 2000'li yılların başından 2020'lere kadar yürütölen çalışmalar incelendiğinde eğitim yönetimi araştırmalarında halen pozitivist paradigmanın baskın olduğu görölmektedir (Aydın, Erdağ ve Sarier, 2010; Balcı ve Apaydın, 2009; Bellibaş ve Gümüş, 2019; Örcü ve şimşek, 2011; Turan vd., 2016).

Yapılan incelemeler sonucunda Türkiye'de eğitim yönetimi alanında gömölü teori deseni ile yürütölen çalışmaların diğer nitel yöntemlere kıyasla oldukça sınırlı bir orana karşılık geldiği görölmüştür (Aydın, Selvitopl ve Kaya, 2018). Sınırlı sayıdaki bu çalışmaların özellikle 2010'lu yıllarda artmaya başladığı dikkat çekmiştir. Bu çalışmalarda gömölü teori deseni aracılığıyla "kaliteli eğitim" kavramı (İhtiyaroğlu, 2010), okullarda başarılı bir değişim için okul müdürlerinin rolü ve etkisi (Akcan, 2016), Türk yönetim kültüründe okul müdürlerinin etkililiğini ve öğretmenlerin iş doyumunu etkileyen faktörler (Erol, 2021) ve eğitim yönetimi alanında yapılan çalışmaları yönlendiren araştırma geleneği ve paradigmaların ortaya konması hedeflenmiştir (Demirhan, Aypay ve Yücel, 2018). Bunun yanında gömölü teori deseni aracılığıyla eğitim yönetimi alanında, incelenen konulara yönelik uygulama süreçlerini adım adım ortaya koyma ve bir model önerisi oluşturma amacının da ön planda olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda Covid-19 sürecinde yükseköğretimde eğitim liderliğine yönelik rehber bir model oluşturma (Yokuş, 2022), Türkiye'ye özgü arketipsel liderlik tiplerini ortaya çıkarma ve özgün bir liderlik eğitimi modeli geliştirme (Bilgivar, 2018), bir yükseköğretim kurumunun uzaktan eğitim aracılığıyla uluslararasılaşma sürecini (Ergin, 2017) ve öğretim elemanlarının sosyalleşme sürecini (Köybaşı ve Uğurlu, 2019) ortaya koyma amaçları ile yürütölmüş çalışmalar bulunmaktadır. Bu tür çalışmalar, gömölü teori deseninin, eğitim yönetimi gibi uygulamada bir karşılığı olan ve bu karşılığın bağlamdan bağlama değişim gösterme olasılığı yüksek olan alanlar için ayrı bir öneme sahip olduğunu doğrulamaktadır. Buna karşın Türkiye'deki eğitim yönetimi çalışmalarında pozitivist geleneğin baskınlığı devam etmekte ve nicel yöntemlerle desenlenen çalışmaların çok daha fazla olduğu görölmektedir (Bellibaş ve Gümüş, 2019; Demirhan Aypay ve Yücel, 2018). Ancak bu durum, Türkiye'de yalnızca eğitim yönetimi alanı için geçerli değildir. Genel eğilim olarak gömölü teori ile desenlenen çalışmalar az sayıdadır (Akcan, 2016; şener, 2019). Yine de Kökleri 1800'lü yıllara dayanan eğitim yönetimi alanında kuram-uygulama bütönlüğünü sağlamaya katkı sağlayacak gömölü teori çalışmalarının Türkiye'de ancak 2010'lu yıllardan itibaren görölmeye başlanması, önemli bir eksiklik olarak kabul edilmektedir.

Eğitim yönetimi alanyazınında pozitivist geleneğin baskınlığı, Türkiye için geçerli olmaya devam etmekle birlikte uluslararası alanyazında geçerliliğini yitirmiş görünmektedir. Bu durum eğitim yönetimi ve liderliği kapsamında 2012 yılında yayınlanmış makaleleri yöntem açısından inceleyen Gülmez ve Yavuz (2016) tarafından da ortaya konmuştur. Bu kapsamda eğitim yönetimi alanının önde gelen dergilerinde basılmış olan 79 makalenin 51 tanesinin nitel yöntemler ile desenlendiği belirlenmiştir. Yine uluslararası alanyazında 2000’li yıllardan sonra yapılan çalışmalarda nitel yöntemlerin nicel yöntemlere göre daha fazla kullanıldığını gösteren, farklı yılları kapsayan başka çalışmalar da bulunmaktadır (Asuga, Scevak ve Eacott, 2016; Walker ve Qian, 2015). Benzer şekilde gömülü teori ile desenlenmiş çalışmaların da uluslararası alanyazında Türkiye’ye kıyasla daha fazla olduğu ve özellikle 2010’lu yıllardan itibaren sayılarının artış gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu çalışmalarda genellikle liderlik tipleri veya süreçlerini incelemeye yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir (Eich, 2008; Sanocki, 2013; Smith, Kempster ve Wenger-Trayner, 2019). Bu yönüyle yapılan çalışmaların sınırlı bir konu başlığında yoğunlaştığı çıkarımında bulunmak olanaklıdır. Yine de “liderlik” odağı dışındaki gömülü teori çalışmalarına da uluslararası alanyazında rastlanmakta ve giderek sayısı artan bu çalışmaların genel olarak sistematik derleme çalışmaları olduğu görülmektedir (Agosto ve Roland, 2018; Gómez-Leal, 2021). Eğitim yönetimi alanında özellikle yeni ve keşfedilmemiş alanların bulunması, gündün güne değişim gösteren bağlamaların ve karmaşık süreçlerin varlığı, bunların keşfedilmesinde gömülü teori desenine duyulan gereksinimi artırmaktadır. Bu açıdan gömülü teori deseninin, eğitim yönetimi alanındaki pek çok araştırma problemi için uygun bir desen olacağı düşünölmekte ve kullanımının daha yaygın hale gelmesi beklenmektedir.

Eğitim yönetimi alanında pozitivist paradigmanın getirdiği bakış açısının yerini nitel çalışmalara bırakması; alanın kendine özgü yapısının ön plana çıkması, kendi özelliklerine uygun bir kuramsal temel geliştirmesi ve böylelikle kuram ve uygulama arasındaki boşlukların giderilmesi bağlamında önemli görölmektedir. Bu kapsamda nitel araştırma desenlerinden biri olarak kendine yer bulan gömülü teorinin, alanda kuram oluşturma hareketi ile başlayan meşrulaşma çalışmalarına da önemli katkıları olacağı düşünölmektedir. Bu desenin kullanımı ile birlikte eğitim yönetiminde, sosyal bilimlerde geliştirilmiş mevcut kuramların test edilmesi yerine eğitim yönetimi alanına özgü kuramların geliştirilmesi olanaklı hale gelecektir. Ancak gerek eğitim yönetimi alanının 1950’lerde bağlayan bilimselleşme serüvenine, gerekse Greenfield’in öncülüğünde ortaya çıkan özgünleşme sürecine önemli katkılar getireceği düşünölen gömülü kuram deseninin, diğer desenlere kıyasla kullanımının sınırlı olduğu görölmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Gömülü teori, araştırmacının bir süreç, eylem ya da etkileşime yönelik olarak katılımcıların görüşleri doğrultusunda genel bir açıklama ortaya koymayı hedeflediği bir nitel araştırma desendir (Creswell, 2009). Gömülü teori, nitel verilerden yola çıkarak teori oluşturulması amacıyla nitel verilerin toplanması ve analizinde, sistematik ancak aynı zamanda esnek yönergelerden oluşmaktadır (Charmaz, 2006). Gömülü teori araştırmalarında, diğer nitel araştırma türlerindeki benzer şekilde araştırmacı, temel veri toplama ve analiz aracı olarak tümevarımsal bir bakış benimseyerek verilerden bir anlam üretmeye çalışır. Bu tür nitel araştırmanın sonucunda verilerde gömülü olan bir teori ortaya konmaya çalışılır (Merriam, 2009). Patton’a (2014) göre gömülü teoride araştırmacılar özel bir kuramsal çerçeveden hareket etmek yerine teori üretme sürecine odaklanmaktadır. Bu desen özellikle bir

sürecin nasıl işlediğini inceleyen ve bu sürece ilişkin kuramsal bir çerçeve oluşturma amacı güden araştırmalarda tercih edilmektedir.

Gömümlü teori deseninin, mevcut kuramsal çerçevenin bulunmadığı durumlarda tercih edilmesi, aynı zamanda pek çok çalışma alanının kuramsal altyapısını oluşturmada etkili bir araç olarak kullanılabilieceğine işaret etmektedir. Patton (2014), gömümlü teorinin, bir yandan bir kuram oluşturulmasında nasıl bir süreç izleneceği konusunda yol gösterici olması, diğer yandan da özellikle eğitim bilimleri gibi sosyal bilimlerin uygulamalı alanlarında kuramsal arka planın oluşturulmasına yardımcı olması nedeniyle bu alanlarda nitel çalışmaların önünü açtığı dile getirmektedir. Bu anlamda hem eğitim bilimlerinin içerisinde yer alan hem de kökenleri, örgüt ve yönetim kuramlarına dayanan eğitim yönetimi (Bursalioğlu, 2010; Kaya, 1999; Özdemir, 2017, s.282) için uygun bir çalışma deseni olduğunu söylemek olanaklıdır. Çünkü alanda her ne kadar 1970'lerden bu yana nitel çalışmalara olan eğilim artmışsa da gömümlü teori, geleneksel pozitivist yapının etkisinde olan araştırmacıların da bakış açılarını değiştirecek bir nitel araştırma deseni olarak nitelendirilebilir. Bunun yanında gömümlü teorinin, alanın 1950'lerden bu yana oluşturmaya çalıştığı kuramsal arka plana önemli katkılar getirmesi olasıdır.

Eğitim yönetimi, büyük oranda örgüt ve yönetim alanyazını ile kamu yönetimi alanyazınında mevcut kuramların eğitim örgütlerine uyarlanması ve bu alanlardan transfer edilen bilgiler ile içeriğinin doldurulması gibi nedenlerle tam olarak bağımsızlığını kazanamamış bir bilim dalı olarak nitelenebilir. Ayrıca alanda pozitivist geleneğin etkisiyle yapılan çalışmaların, sosyal bilimlerde mevcut kuramların test edilmesi ile sınırlı kalması, bu durumu pekiştirirken; aynı bakış açısı, kültürel ve bağlamsal özelliklerin de gözden kaçmasına neden olmaktadır. Oysaki eğitim yönetimi, insan ve değer odaklı olması ile diğer örgütlerden ayrılan okulların yönetimi ile ilgili uygulamalı bir alandır. Bu örgütlerde görev yapan işgücünün çoğunlukla ileri düzeyde eğitimli ve uzman kişiler olmaları eğitim yönetimini farklı bir yapı ve içeriğe büründürmektedir. Eğitim örgütleri, pek çok örgütten farklı olarak çok fazla paydaşın çelişen beklentilerinin de odağındadır (Greenfield, 1995). Bunun yanında gevşek olarak yapılanmış olmaları, kendilerinden istenen standartlaştırılmış çıktıları bağlamında önemli bir engel oluşturmaktadır (Weick, 1976; Weick, 1982). Bu durum üzerinde çalışanların uzmanlıklarından gelen özerklik eğilimlerinin de önemli bir etkisi vardır (Greenfield, 1995). Tüm bunlar eğitim yönetiminin kendine özgü özellikleri olduğuna işaret etmektedir ve başka alanlardan transfer edilen kuramların test edilmesinden öte kendi özelliklerine uygun, özgün kuramlara gereksinim duyduğunu göstermektedir.

Eğitim yönetimi alanının bilimselleşme sürecini inceleyen araştırmacılar, alanla ilgili en önemli sorunlar arasında sıklıkla kuram ve uygulama bütünlüğünün olmamasına değinmektedirler (Beycioğlu ve Dönmez, 2006; Örcü ve şimşek, 2011). Bunun önemli bir nedeni, yönetim ve organizasyon alanı ile kamu yönetimi alanından transfer edilen kavram ve kuramların, eğitim örgütlerinin kendilerine özgü özellikleri nedeniyle uygulamada istenen karşılığı bulamamasıdır (Özdemir, 2017). Bu sorunu ortaya çıkaran diğer bir neden ise eğitim yönetimi alanına öncülük eden Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinden transfer edilen kavramların, Türkiye gibi alanın gelişmekte olduğu ülkelerde yerel ve kültürel bağlam dikkate alınmadan olduğu gibi kullanılmaya çalışılmasıdır (Bellibaş ve Gümüş, 2019; Oplatka ve Arar, 2016). Kuram ve uygulama bütünlüğünü sağlayanın en önemli yollarından biri ise yerel ve kültürel bağlamı dikkate alan ve uygulamadan beslenen çalışmalar ile daha işlevsel sonuçlar üretme yoluna başvurmaktan geçmektedir. Bu kapsamda kuram ve uygulamanın bir arada ele alınmasına aracılık edebileceği düşünölen gömümlü teori deseninin, kuram ve uygulama

bütünlüğüne önemli katkıları olacağı söylenebilir. Gömülü teorinin, yorumsamacı paradigmadan gelen öznel yanının törpülenmesi ile birlikte kuram ve uygulama bütünlüğü bağlamında eğitim yönetimi alanında özellikle 2000’li yıllardan sonra dikkatleri üzerine çeken; yalnızca olgu odaklı bakan pozitivist yaklaşımlar ile değerleri temel alarak olgusallığı dışlayan öznel yaklaşımların ikisine de karşı çıkan ve bir anlamda ikisini bütüncül bir şekilde ele alan natüralistik bağdaşımcılık (Ever ve Lakomski, 2012) ile de uyumlu bir araştırma deseni olduğu düşünölmektedir. Çünkü gömülü teori sürecinde uygulama temel alınırken; veri toplama süreci ve veri analizinin bir arada yürütölmesi ve hatırlatma notları ile gerçekliğin yansıtılması sayesinde değerler ile birlikte olgusallık da sürece dahil edilebilmektedir. Böyle bir süreç aynı zamanda genellikle yükseköğretim kurumlarında görev yapan eğitim yönetimi araştırmacıları ile eğitim sisteminin en geniş kısmını oluşturan okullar ve bu okullardaki yönetsel uygulamalar arasındaki kopukluğun giderilmesine de aracılık edebilecektir.

Eğitim yönetimi alanı ile ilişkilendirilen diğer bir önemli sorun, alanın bilgi temeline sahip olmamasıdır (Oplatka, 2009; Turan vd., 2016). Bilgi temeli sorunu, eğitim yönetimi alanının sınırlarının çizilmesini sağlayacak kuramsal bir bilgi birikimine sahip olmaması ile açıklanabilmektedir (Oplatka, 2009). Bu durumu Balcı (2008), eğitim yönetimi araştırmalarının “yaratıcılık ve özgünlükten uzak olması” ile ilişkilendirmektedir. Aynı zamanda kuram üretmeye yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olmasının, alanın bilimleşme düzeyinin düşük olması üzerindeki etkilerine de değinmektedir. Balcı (2008) ve Özdemir (2017), bu sorunun çözümünü, kuramsal veya temel araştırmaların yaygınlaştırılmasında görmektedirler. Ancak bu durumun, alanın felsefi arka planını güçlendirirken uygulamadan kopuşun artmasına neden olması da olasıdır. Bu nedenle yalnızca uygulamadaki sorunları çözmeye veya başka alanlardan transfer edilen kavram ve kuramları test etmeye yönelmek yerine, alanın kuramsal bilgi birikimini uygulamadaki örneklerle zenginleştirecek ve özgünleştirecek çalışmalara gereksinim duyulduğu söylenebilir (Oplatka, 2009; Takmak, 2019). Böylece eğitim yönetimi alanında genel olarak görölen “kendini tekrar etme” (Turan vd. 2016) sorunun da önüne geçilebileceği düşünölmektedir. Her ne kadar nitel araştırma geleneği doğası itibariyle birikimli ve genellenebilir bir bilgi temeli oluşturulması ile çelişkili bir bakış açısına sahip olsa da eğitim yönetimi alanı için bu bilgi temelini, pozitivist paradigma ile sağlanamadığı da açıktır. 1970’lerde vurgulanmaya başlanan eğitim yönetiminin kendine özgü özellikleri, post-modernizmin bağlamsallık ve yerellik vurgusu ile pekişmekte ve alanın kuramsal arka planının yalnızca nicel araştırma yöntemleri ile oluşturulabileceği algısına da gölge düşürmektedir. Bu noktada eğitim yönetimi alanına özgü bilgi temelini de yeniden tanımlanmaya ihtiyacı var gibi görünmektedir. Alanın bilgi temeli sorununa eleştirel gözle bakan English (2006), durağan bir bilgi temeli fikrine karşı çıkararak; bilginin, sosyal olarak yapılandırıldığını ve eğitim yönetimi gibi uygulamalı alanlarda sürekli olarak yeni bilgi üretildiğini savunmaktadır. Bilgi temeli yerine kuram ve uygulamadaki çelişki ve çeşitliliği yansıtacak bir bilgi dinamiğinden söz etmenin daha doğru olacağını vurgulamaktadır. Uygulamadan beslenerek ulaşılan sonuçları mevcut alanyazın çerçevesinde yeniden ele alarak kuramdan kopukluğu önlemenin, bu bilgi dinamiğini oluşturmada önemli katkıları olması olasıdır. Böylece ister bilgi temeli sorunu olarak ele alınsın, ister bilgi dinamiğini oluşturma sürecine vurgu yapılsın, gömülü teori deseninin bu kapsamda da uygulamadan beslenen bir bilgi üretimini alana kazandıracığı açıktır.

Gömülü teori deseninin, eğitim yönetimi alanında kuram ve uygulama bütünlüğünün sağlanması ve alana özgü bir bilgi temeli oluşturulması sorunlarının her ikisi için de önemli çözümler sağlayacak bir araştırma deseni olduğu söylenebilir. Toplumlar arasındaki sosyo-kültürel, ekonomik, politik ve bağlamsal farklılıklar, bu toplumların özellikle eğitim sisteminin

araçları geliştirilebileceği ve böylece eğitim yönetimi alanına hem kuram hem de uygulama açısından katkı sunulabileceği düşünölmektedir.

Kaynakça

- Agosto, V., & Roland, E. (2018). Intersectionality and educational leadership: A critical review. *Review of Research in Education*, 42(1), 255-285.
- Akcan, F. (2016). *Eğitimde etkili bir okul değişimi için okul liderliği: Okul liderliğine ilişkin bir temellendirilmiş kuram alışması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Asuga, G. N., Scevak, J., & Eacott, S. (2016). Educational leadership, management and administration in Africa: an analysis of contemporary literature. *School Leadership & Management*, 36(4), 381-400.
- Aydın, A., Erdağ, C., & Sarier, Y. (2010). A comparison of articles published in the field of educational administration in terms of topics, methodologies and results. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 39, 37-58.
- Aydın, A., Selvitopu, A., & Metin, K. A. Y. A. (2018). Türkiye’de yükseköğretim yönetimi alanında üretilen doktora tezlerine ilişkin bir inceleme. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (2), 305-313.
- Balı, A. (2008). Türkiye’de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(2), 181-209.
- Balı, A., & Apaydın, . (2009). Türkiye’de eğitim yönetimi araştırmalarının durumu: Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi dergisi örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 15(3), 325-344.
- Bellibaş, M. ř., & Gümüş, S. (2019). A systematic review of educational leadership and management research in Turkey: Content analysis of topics, conceptual methods, and models. *Journal of Educational Administration*, 57(6), 731-747.
- Beycioğlu, K., & Dönmez, B. (2006). Eğitim yönetiminde kuramsal bilginin üretimine ve uygulanmasına ilişkin bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 12(3), 317-342.
- Bilgivar, O. O. (2018). Arketipsel liderlik eğitim modeli (ALEM): Karma gömülü deneysel alışma. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 225-262.
- Bitsch, V. (2005). Qualitative research: A grounded theory example ve evaluation criteria. *Journal of Agribusiness*, 23(1), 75-91.
- Charmaz, K. (2005). Grounded theory in the 21st century: Applications for advancing social justice studies. Norman K. Denzin and Yvonna E. Lincoln (Eds.), *Handbook of Qualitative Research (3rd ed)* içinde (s. 507-535). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. (2nd Ed.). London: SAGE Publications.
- Corbin, J. M., & Strauss, A. (1990). Grounded theory research: Procedures, canons, and evaluative criteria. *Qualitative Sociology*, 13(1), 3-21.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. (3rd ed.). Sage Publications, Inc.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches*. (Second Edition). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Creswell, J.W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed method approaches*. (Third Edition), Lon Angeles: SAGE Publications, Inc.
- Culbertson, J. (1983). Theory in educational administration: Echoes from critical thinkers. *Educational Researcher*, 12(10), 15-22.

- Demirhan, G., Aypay, A., & Yücel, C. (2018). Türkiye'de eğitim yönetimi alanında araştırma geleneği ve paradigma: Ontolojik ve epistemolojik kabuller. *Electronic Turkish Studies*, 13(11), 467-486.
- Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (2005). Introduction: The discipline and practice of qualitative research. N. K. Denzin ve Y. S. Lincoln (Editörler). *The Sage handbook of qualitative research* içinde (s.1-32). (Third Edition). Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Dorion, J.A. (2017). *A grounded theory of school of education futures*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Boston: Boston University, School of Education.
- Eich, D. (2008). A grounded theory of high-quality leadership programs: Perspectives from student leadership development programs in higher education. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 15(2), 176-187.
- English, F.W. (2002). The point of scientificity, the fall of the epistemological dominos, and the end of the field of educational administration. *Studies in Philosophy and Education*, 21(2), 109-136.
- English, F.W. (2006). The unintended consequences of a standardized knowledge base in advancing educational leadership preparation. *Educational Administration Quarterly*, 42(3), 461-472.
- English, F.W. (2008). *The art of educational leadership: Balancing performance and accountability*. California: Sage Publications.
- Engward, H. (2013). Understanding grounded theory. *Nursing Standard*, 28(7), 37-41.
- Ergin, H. (2017). *Internationalization of higher education via distance learning: A grounded theory study in Turkey*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erol, Y. C. (2021). *Okul müdürlerinin etkililiğini ve öğretmenlerin iş doyumunu belirleyen faktörlerin incelenmesi: Türk kültürü bağlamında keşfedici bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Evers, C.W., & Lakomski, G. (2012). Science, systems, and theoretical alternatives in educational administration: The road less travelled. *Journal of Educational Administration*, 50(1), 57-75.
- Gedikoğlu, T. (1997). Eğitim yönetimi dün, bugün ve 2000li yıllara doğru. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3(3), 299-307.
- Glaser, B.G. (1992). *Basics of grounded theory analysis: Emergence vs forcing*. Mill Valley, CA: Sociology Press.
- Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (2017). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. New York: Routledge.
- Glass, T.E., Mason, R., Carver, F.D., Eaton, W., & Parker, J.C. (2004). *The history of educational administration viewed through its textbooks*. Maryland: ScarecrowEducation.
- Gómez-Leal, R., Holzer, A. A., Bradley, C., Fernández-Berrocal, P., & Patti, J. (2021). The relationship between emotional intelligence and leadership in school leaders: a systematic review. *Cambridge Journal of Education*, 1-21.
- Goulding, C. (2002). *Grounded theory: A practical guide for management, business and market researchers*. London: Sage Publications.
- Greenfield, T.B. (1986). The decline and fall of science in educational administration. *Interchange*, 17(2), 57-80.
- Greenfield Jr, W.D. (1995). Toward a theory of school administration: The centrality of leadership. *Educational Administration Quarterly*, 31(1), 61-85.
- Greenfield, T., & Ribbins, P. (1993). *Greenfield on educational administration: Towards a humane science*. New York: Routledge.

- Gülmez, D., & Yavuz, M. (2016). Eğitim liderliği ve yönetimi kapsamında 2012 yılında yayınlanmış olan makalelerin amaç ve yöntem bakımından değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 15(2), 318-329.
- Hallinger, P., & Chen, J. (2015). Review of research on educational leadership and management in Asia: A comparative analysis of research topics and methods, 1995-2012. *Educational Management Administration & Leadership*, 43(1), 5-27.
- Hyung, P.S. (2001). Epistemological underpinnings of theory developments in educational administration. *Australian Journal of Education*, 45(3), 237-248.
- İlgar, M.Z., & İlgar, S.C. (2013). Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori: Temellendirilmiş kuram. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 197-247.
- İhtiyaroğlu, N. (2020). *Öğretmen ve öğrencilere göre kaliteli eğitim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Jones, J.W. (2009). Selection of grounded theory as an appropriate research methodology for a dissertation: One student's perspective. *Grounded Theory Review*, 8(2), 23-34.
- Köybaşı, F., & Uğurlu, C. T. (2019). Teacher candidates' socialization process: A grounded theory study. *Asian Journal of Education and Training*, 5(1), 213-223.
- Locke, K.D. (2001). *Grounded theory in management research*. London: SAGE Publications.
- Martin, P.Y., & Turner, B. A. (1986). Grounded theory and organizational research. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 22(2), 141-157.
- Merriam, S.B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation* (2nd Ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Merriam, S.B., & Tisdell, E.J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. (Fourth Edition). San Francisco: John Wiley & Sons, Inc.
- Murphy, J., Vriesenga, M., & Storey, V. (2007). Educational Administration Quarterly, 1979-2003: An analysis of types of work, methods of investigation, and influences. *Educational Administration Quarterly*, 43(5), 612-628.
- Oplatka, I. (2009). The field of educational administration: A historical overview of scholarly attempts to recognize epistemological identities, meanings and boundaries from the 1960s onwards. *Journal of Educational Administration*, 47(1), 8-35.
- Oplatka, I., & Arar, K. (2016). The field of educational administration as an arena of knowledge production: Some implications for Turkish field members. *Research in Educational Administration and Leadership (REAL)*, 1(2), 161-186.
- Örücü, D., & Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin gözünden Türkiye'de eğitim yönetiminin akademik durumu: Nitel bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(2), 167-197.
- Özdemir, M. (2017). Eğitim yönetiminde epistemik bunalımın arkeolojisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(2), 281-304. doi: 10.14527/kuey.2017.010
- Özden, M. (2016). Gömülü teori A. Saban ve A. Ersoy (Editörler), *Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde* (251-283). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özlem, D., Ökçesiz, H., & Arđın, Ş. (2002). *Felsefe tartışmaları*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Editörleri: M. Bütün ve S.B. Demir), (3. Baskıdan Çeviri). Ankara: Pegem Akademi.
- Sanocki, S.J. (2013). *The process of how teachers become teacher leaders and how teacher leadership becomes distributed within a school: A grounded theory research study*. (Unpublished doctoral dissertation). Yayınlanmamış Doktora Tezi. Michigan: Western Michigan University.

- Scotland, J. (2012). Exploring the philosophical underpinnings of research: Relating ontology and epistemology to the methodology and methods of the scientific, interpretive and critical research paradigms. *English Language Teaching*, 5(9), s.9-16.
- Smith, S., Kempster, S., & Wenger-Trayner, E. (2019). Developing a program community of practice for leadership development. *Journal of Management Education*, 43(1), 62-88.
- Strauss, A. ve Corbin, J. M. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Suddaby, R. (2006). From the editors: What grounded theory is not. *Academy of Management Journal*, 49(4), 633-642.
- Şener, E. (2019). Gömülü teori yaklaşımının yönetim araştırmalarında kullanımı. *Nitel Sosyal Bilimler*, 1(1), 22-47.
- Şişman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 4(4), 395-422.
- Takmak, H. (2019). Eğitim yönetiminin özünleşme ve özerkleşme sorunsalı. *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 113-126.
- Thomas, G. ve James, D. (2006). Reinventing grounded theory: some questions about theory, ground and discovery. *British Educational Research Journal*, 32(6), 767-795.
- Turan, S., Bektaş, F., Yalçın, M., & Armağan, Y. (2016). Eğitim yönetimi alanında bilgi üretim süreci: Eğitim yönetimi kongrelerinin rolü ve serüveni üzerine bir değerlendirme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 22(1), 81-108.
- Van Maanen, J. (1979). Reclaiming qualitative methods for organizational research: A preface. *Administrative Science Quarterly*, 24(4), 520-526.
- Walker, D. ve Myrick, F. (2006). Grounded theory: An exploration of process and procedure. *Qualitative Health Research*, 16(4), 547-559.
- Weick, K.E. (1976). Educational organizations as loosely coupled systems. *Administrative science quarterly*, 1-19.
- Weick, K.E. (1982). Administering education in loosely coupled schools. *The Phi Delta Kappan*, 63, 673-676.
- Walker, A., & Qian, H. (2015). Review of research on school principal leadership in mainland China, 1998-2013: Continuity and change. *Journal of Educational Administration*, 53(4), 467-491.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yokuş, G. (2022). Developing a guiding model of educational leadership in higher education during the COVID-19 pandemic: A grounded theory study. *Participatory Educational Research*, 9(1), 362-387.
- Yücel, H. (2009). *Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin denetimi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zeybekoğlu-Çalışkan, Z. (2011). *A grounded theory of school as a social system in an atypical context*. (Published doctoral dissertation). Graduate School of Social Sciences, Middle East Technical University, Ankara.

Extended Abstract

Grounded theory is defined as an inductive theory development process which is based on a systematic data collection and analysis process (Bitsch, 2005). The theory developed with grounded theory design is actually grounded in statements and actions of participants (Goulding, 2002). Thus, grounded theory not only gives the opportunity of making sense of facts and events directly with the perceptions of one who experiences them but also enables redefining and redeveloping many concepts or theories within its own context and within the frame of discipline. Starting point of this research is the fact that the field of educational administration needs to develop its own concepts and theories as many other interdisciplinary research fields. In this regard, this study finds examining the usage of grounded theory design which can contribute to the field of educational administration to develop distinctive theories. To do such an examination, firstly some necessary information is given about the philosophical background, historical development and crucial features of grounded theory. Then, the field of educational administration is reviewed in terms of methodology from past to the present and then the present and future usage of grounded theory in the field of educational administration is discussed in this study.

Theoretical Framework

The fact that grounded theory design is specifically useful when a theoretical framework doesn't exist makes it suitable to be able to constitute or improve the theoretical foundations of many research fields. Patton (2014) asserts that grounded theory paves the way for qualitative studies in applied fields of social sciences such as educational sciences since it both guides researchers to develop theories and contributes to constitute theoretical foundations of these fields. Based on this assertion, it is quite possible that ground theory is an appropriate research design for educational administration field which both is involved in educational sciences and also takes its roots from management and organization. Though, many researchers have tended to use qualitative methods since 1970s in this field, grounded theory design can also help to change the prejudices of some other researchers who are in favor of traditional positivist paradigm. Besides, grounded theory can also contribute to constitution of theoretical base which scholars of the field strives to found since 1950s.

Conclusion and Discussion

Researchers who have examined the development of educational administration as a scientific field mostly touch upon the gap between theory and practice as one of the most important issues in this process (Beycioğlu and Dönmez, 2006; Örucü and Şimşek, 2011). In order to achieve theory and practice integration, researchers should resort to conduct studies which take both the local context and cultural context into consideration and also arise from practice to produce more functional results. In this regard, it is possible to claim that usage of grounded theory could contribute to fill theory and practice gap by providing opportunities to consider theory and practice together. Another issue associated with the field of educational administration is the lack of knowledge base (Oplatka, 2009; Turan et al., 2016). This issue could be explained with the lack of knowledge accumulation which helps to draw the borders of the field (Oplatka, 2009). Therefore, it is possible to say that the field need studies which will enrich the theoretical knowledge base of it with examples coming

from practice instead of dealing with only the problems in practice or testing the theories transferred from other fields. Such a tendency can also bring a solution to the problem of being repetitive which is another common problem of the field (Turan et al., 2016). Thus, it could be stated that ground theory will bring a knowledge production process which is fed with practice whether the issue is called as knowledge base problem or the emphasis is given to the developing knowledge dynamic process.

As a result, it is possible to suggest grounded theory as a research design for the field of educational administration since it can contribute both to integrate theory and practice and constitute a knowledge base. Socio-cultural, economic, political and contextual differences existing among countries cause different problems in regard of managing schools which are accepted as production unit of educational systems and are intertwined with the community (Bellibaş and Gümüş, 2019; Takmak, 2019). Different problems encountered during practice necessitate different perspectives and solutions. This necessity could be interpreted as the sign of a need for authentic data coming from the practice to integrate the theory and practice. However, a research approach which only deals with the problems in practice could have such a risk as getting distant to the academic structure and theoretical background of the field. This risk could transform a barrier which blocks the field in the process of becoming an independent scientific discipline and gaining respect in social sciences. In this regard, the grounded theory design which aims to develop a theoretical structure based on data coming from practice should be supported with other research methods which can help to generalize and test the validity of this theoretical structure. Besides, it is also important to add the developed theories to the field of educational administration by associating them with the existing theories of the field.

Limitations and Suggestions

It is important to mention about a limitation of grounded theory which is the fact that it is not suitable to produce generalizable results since it is a qualitative design. One of the crucial steps to eliminate this limitation is to integrate to conflicting paradigms – positivist and interpretivist- while conducting researches in the field of educational administration. Thus, generalizing the theories developed with grounded theory and transfer those to the similar situations will be possible. So, mixed theory researches which integrate positivist and interpretivist paradigms could contribute to develop data collection tools which will help to generalize the theories developed with grounded theory by testing and verifying these theories. Thus, usage of grounded theory could contribute to the field of educational administration in terms of both theory and practice.